

УДК 338.32.053.4:330.4

Ладонько Л. С.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Чернігівський національний технологічний університет;
докторант відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»*

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

У статті здійснено оцінювання результатів економічної діяльності підприємств реального сектору економіки. Встановлено основні причини і наслідки низької інноваційно-інвестиційної активності виробничо-економічних систем Української економіки. Подано пропозиції щодо нарощення масштабів розвиненості промислового потенціалу задля генерування ознак надійності функціонування національної економічної системи.

Ключові слова: оцінювання результативності, промисловий потенціал, виробничо-економічна система.

Постановка проблеми. Визнаємо що, розвиток промислового потенціалу є об'єктивною основою задля генерування ознак надійності функціонування національної економічної системи, це обумовлено існуванням та вагомістю впливу низки факторів: ендогенного характеру (рівень науки, дух новаторства, рівень кваліфікації) та екзогенного характеру (економічні, політичні, екологічні, інституціональні, правові норми, культурологічні). На наш погляд, необхідно за рахунок концентрації різних за природою ресурсів у точках промислового зростання (в межах пріоритетних на сучасному етапі розвитку національного господарства видах економічної діяльності інноваційних зрушень) забезпечити певний рівень технологічної конкурентоспроможності

галузей і виробництв у системі розподілу праці в контексті підвищення конкурентоспроможності української промисловості на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і прикладним аспектам вирішення багатогранних проблем забезпечення ефективності функціонування промисловості, а у її межах реального сектору економіки, присвячені праці О. Алімова, О. Амоші, Ю. Бажала, М. Войнаренко, В. Гейця, Б. Данилишина, В. Микитенко та інших [1-3]. Проте, в їхніх працях та репрезентованих результатах дослідження недостатньо приділено уваги технологіям оцінюванню вимірів результативності управління розвитком промислового потенціалу виробничо-економічних систем в умовах ресурсних обмежень.

Таблиця 1

Групування вихідних показників ідентифікації масштабів розвиненості промислового потенціалу України

Група вимірів	Абсолютні значення показників
Показники ресурсоспоживання на одиницю виробленої продукції в межах певного виду економічної діяльності	– енергоємність; – трудомісткість; – витрати на виготовлення технологічної лінії (технологічної системи у цілому чи технологічного обладнання, зокрема), віднесені на один. кінцевого результату.
Показники технологічного ризику промисловості	– ергономічність технологічної системи (сталість, безпека впливу на людей); – надійність; функціонування промислових підприємств – екологічна чистота використовуваних технологій управління і засобів; – імовірність травматизму.
Показники конкурентоспроможності технологій та промислової продукції.	– індекс прибутковості технологічного процесу; – індекс споживчої цінності продукції.

Відаючи належне теоретичній та практичній цінності попередніх наукових здобутків вчених-економістів, існує потреба у системному дослідженні проблем формування, нарощення і використання як інноваційного, так і промислового потенціалу реального сектору економіки України, яке, безумовно дозволяє більш глибоко вирішувати широкий спектр питань планування та використання економічних ресурсів, резервів та можливостей задля здійснення глибоких якісних змін в структурі промислового комплексу

країни.

Задля оцінки рівня масштабів розвиненості промислового потенціалу, а також для об'єктивізації перспективних варіантів технологічних рішень необхідно використати комплекс наступних показників (табл. 1).

Формування цілей статті Метою статті – є розроблення об'єктивного прикладного інструментарію оцінювання-прогнозування результативності функціонування виробничо-економічних систем з урахуванням масштабів розвиненості промислового потенціалу.

Виклад основного матеріалу. У цьому контексті зазначимо, що нарощення масштабів розвиненості промислового потенціалу, наразі, є критерієм ідентифікації результативності управління потенціалом сталого розвитку України, прогресивності структурних змін у його межах та визначальною складовою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Нажаль, визнати позитивною динаміку технологічного рівня промислової продукції неможливо. Так, наприклад, якщо аналізувати технологічну структуру промисловості України, як складовий елемент системи її промислового потенціалу то, можна виділити в ній наступні технологічні уклади: а) III-й технологічний уклад (теплові електростанції, паливна промисловість, вугільна промисловість, чорна металургія, промисловість металевих конструкцій, промисловість будівельних матеріалів, скляна і фарфорово-фаянсова промисловість); б) IV-й технологічний уклад – кольорова металургія, хімічна і нафтохімічна промисловість, машинобудування (без електротехнічної промисловості), автомобільна промисловість, тракторне і сільськогосподарське машинобудування, будівельно-шляхове і комунальне машинобудування, машинобудування для легкої і харчової промисловості без побутових приладів, виробництво сантехнічного газового устаткування, суднобудівна промисловість, ремонт машин і устаткування, деревообробна та целюлозно-паперова, легка промисловість, харчова промисловість, борошномельно-круп'яна і комбікормова промисловість; в) V-й технологічний уклад – електротехнічна промисловість, верстатобудівна та інструментальна,

приладобудування, виробництво побутових приладів і машин, авіаційна промисловість, хіміко-фармацевтична промисловість, поліграфічна промисловість; г) VI-й технологічний уклад – це мікробіологічна, а також промисловість, продукція якої передбачає випуск медичної техніки і обладнання.

Аналіз сучасного стану структурних та технологічних процесів у промисловості свідчить про технологічне відставання промислового комплексу України від розвинених держав, а саме зростання питомої ваги (на 48,0%) в технологічній структурі промислового виробництва першого та другого укладів, що засновані на до індустріальних технологіях, і традиційного третього (насамперед металургійного та енергетичного комплексу), та зниження питомої ваги п'ятого та шостого укладів (виробництво складної вимірювальної техніки, сучасних видів озброєння, програмного забезпечення, авіаційної та космічної промисловості, телекомунікацій, біотехнологій) на 30,0%.

Таблиця 2

Показники оцінки рівня технологічної структури реалізованої продукції промисловості, 2006 – 2012 рр., %

Технологій товарів, що реалізуються	Ретроспективний період, роки			
	2007	2010	2011	2012
Всього обсяги реалізації у т.ч.	100,0	100,0	100,00	100,00
Низький рівень технологічності (<i>low technology</i>)	26,0	30,0	29,50	30,24
Середньо- і низько- технологічні (<i>medium-low technology</i>)	51,2	47,6	47,20	46,80
Середньо-й високо- технологічні (<i>medium-high technology</i>)	20,2	19,1	19,60	19,22
Високотехнологічні (<i>high technology</i>)	2,8	3,3	3,70	3,74

Джерело. * Обчислено та згруповано автором статті за даними, викладеними у джерелах [1; 2]

Так, наприклад, за 2006 – 2011 рр. у розподілі промислових видів економічної діяльності на групи за технологічним рівнем можна виділити тенденції, що наведено нижче. У 2006 – 2012 рр. сумарна частка високотехнологічної та середньо технологічної продукції у загальному обсязі

реалізованої промислової продукції України визначається на досить низькому рівні 22,3 – 22,7%. Але позитивним, при цьому, є те, що частка середньо низьких видів діяльності скоротилася з 51,1% до 47,2%. Проте, водночас, дещо зросла частка низько технологічних видів діяльності – з 26,0% до 29,5% (табл. 2).

Надзвичайно низький рівень високотехнологічних видів економічної діяльності в обробній промисловості України, що свідчить про низьку конкурентоспроможність реального сектору і незадовільне використання наукового потенціалу. Зазначене, у свою чергу, визначає необхідність реалізації концепції управління реінжинірингом промислового потенціалу. Особливо небезпечна технологічна деградація у машинобудуванні, де частка п'ятого технологічного укладу скоротилась на 20,0%, і, на стільки ж, зросла питома вага III і IV технологічних укладів. Аналіз експертних оцінок технологічних структурних змін у промисловості України дозволяє зробити наступні висновки: а) відсутні тенденції формування шостого технологічного укладу; б) частка п'ятого становить 10,0% (військово-космічна техніка, засоби зв'язку); в) частка четвертого, третього укладів близько 45,0% та 30,0% відповідно; г) першого та другого – майже 15,0% [4].

Проведений аналіз статистичних джерел у контексті реалізації технологій управління розвитком промислового потенціалу довів, що інвестиційна діяльність в межах окремих видів економічної діяльності має позитивні впливи на: підвищення їхнього технологічного рівня; формування позитивних тенденцій до змін у структурі інвестицій в ОВЗ; підвищення конкурентоспроможності реального сектору національної економіки (табл. 3). При цьому, стримуючим чинником інвестиційної активності у промисловості стало зростання собівартості продукції в металургії, хімічній промисловості, виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції (в наслідок підвищення вартості імпортованих енергоресурсів, а також цін на продукцію), харчової промисловості.

Показники оцінювання рівня технологічної структури інвестицій в ОВЗ промисловості України, 2007 – 2012 рр., %*

Інвестиції в основний капітал	Ретроспективний період, роки			
	2007	2010	2011	2012
Всього інвестиції, у т.ч.:	100,0	100,0	100,0	100,0
Низький рівень технологічності (<i>low technology</i>)	37,2	13,8	11,2	12,6
Середньо-й низько- технологічні (<i>medium-low technology</i>)	45,2	57,6	54,3	57,3
Середньо- і високо- технологічні (<i>medium-high technology</i>)	13,9	23,7	22,1	19,8
Високотехнологічні (<i>high technology</i>)	3,2	5,0	12,7	10,3

Джерело. * Згруповано автором за даними джерел [1; 2]

Недостатніми також є обсяги фінансування і інноваційної діяльності в межах промисловості України. Загалом, обсяг інноваційних витрат у промисловості зріс із 10821,0 млн. грн. у 2007 р. до 11480,6 млн. грн. у 2012 р., при цьому, у 2012 р. лише 2,0% коштів виділено з держбюджету, а 59,3% цих витрат – становлять власні кошти промислових підприємств (табл. 2.5). З огляду на зазначене, система державного регулювання має підтримувати ті нововведення, що вкладаються у базові та опорні виробництва або поліпшують ресурсну базу промислового комплексу і усуненню соціально-економічної нерівності зростання економічної системи в цілому. Звідси, слід визнати про таке: за даними Держкомстату України [3] загальний обсяг впроваджених нових технологічних процесів у 2012 р. у порівнянні з 2008 р. збільшився на 32,9%, при цьому кількість впроваджених маловідходних і ресурсозберігаючих і безвідходних технологій зменшилась з 680 у 2008 р. до 554 у 2012 р. (табл. 4).

Розробляти довгострокові плани розвитку національної промисловості при збереженні практики освоєння інвестицій за рахунок закупівлі імпортних машин, устаткування та технологій стає недоцільним. Відтак, значна ємність внутрішнього ринку вимагатиме валютних витрат. Тим більше, що в найближчий час валютні ресурси будуть потрібні для обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань країни.

Введення прогресивних технологічних процесів та освоєння виробництва нових видів продукції на промислових підприємствах у 2008 – 2012 рр.

Макроекономічні показники	Ретроспективний період, роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Впроваджено нових прогресивних технологічних процесів	1647	1893	2043	2510	2188
у тому числі маловідходних ресурсозберігаючих і безвідходних	680	753	479	517	554
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	2446	2685	2408	3238	3403
з них - нових видів техніки	758	641	663	897	942

Обмежені валютні ресурси стримують закупівлю в необхідних обсягах імпортової машинобудівної продукції, що в свою чергу призводить до зниження інвестиційної активності та гальмує розвиток національної економіки. У розвинених країнах (як наведено у попередній роботі [5]) близько 85,0 – 90,0% приросту ВВП забезпечується виробництвом та експортом наукоємної продукції, обсяг якої оцінюється у 2,5 – 3,0 трлн. дол. США. У структурі світового ринку інновацій США належить 36,0%, Японії – 20,0%, Німеччині – 16,0%, Росії – 1,0%, Україні – 0,1% .

У зв'язку з цим, першочерговою метою довгострокової економічної політики в межах реального сектору національної економіки повинна бути структурна перебудова промисловості на базі сучасних технологій, як забезпечать збільшення випуску конкурентоспроможної продукції та перехід до більш сучасного технологічного укладу. Необхідно також звернути увагу і на те, що за умов дефіциту власних паливно-енергетичних ресурсів, надзвичайна енергоємність та ресурсо- місткість національної промисловості України, наразі, становить суттєву загрозу її економічній безпеці. Таким чином, визнаємо, що оновлення промислової продукції, підвищення її інноваційності неможливо без значних інвестицій, що спрямовані саме на підвищення технологічного рівня промислового виробництва, яке здійснюється, переважно, за рахунок власних коштів підприємств або за рахунок кредитів.

Висновки. Таким чином, зазначимо, що повільність якісних зрушень у використанні та розвитку промислового потенціалу України обмежує структурні та функціональні зміни в національній економіці, що спрямовані на підвищення її конкурентоспроможності на основі технологічної модернізації, тобто перехід до нової якості економічного розвитку реального сектору економіки країни. З нашої точки зору, подальші перспективи розвитку технологічної складової промислового потенціалу України та зростання технологічної конкурентоспроможності визначатимуться саме спроможністю вітчизняних підприємств подолати базові суперечності розвитку та адаптивністю і ефективністю системи управління розвитком потенціалу промисловості у цілому.

Проведений економіко-статистичний аналіз дозволяє зробити висновок, що радикальних змін потребує механізм управління саме технологічної складовою формування, нарощення та використання промислового потенціалу національної економіки, спрямований, перш за все, на технологічне оновлення суспільного виробництва у цілому. Звідси, відставання України щодо модернізації своєї технологічної бази від провідних країн, яке може призвести до перетворення вітчизняної економіки в їхній сировинний додаток і повного знищення конкурентних переваг. Для нинішнього етапу промислового зростання в Україні – є характерним наявність ізольованого розвитку прогресивних технологій у сфері ВПК і аерокосмічній промисловості, атомної енергетики при домінуючих капіталовкладеннях у традиційні базові виробництва, що пов'язані з видобутком ПЕР і первинними процесами металургійного циклу.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у проведенні комплексного аналізу сукупності умов технологічного «прориву» саме промисловості України. На нашу думку, здійснити такий прорив реально навіть із урахуванням наявної максимальної зношеності технологічного обладнання у провідних галузях економіки України. Але, задля цього потрібним є суттєве коригування всієї державної науково-технічної політики, оскільки, вона повинна бути

орієнтована на максимальну централізацію інвестиційних ресурсів і резервів, забезпечення пріоритетності фінансування фундаментальних наукових досліджень, розвитку галузей VI -го технологічного укладу.

Список використаної літератури

1. Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізації: колективна монографія [Текст] / [Ю. Б. Голляк, Я. В. Белінська, В. С. Будкин та ін.]. – Київ, Національний авіаційний університет МОН України, 2008. – 212 с.
2. Стратегічний ресурс сталого розвитку: науково-аналітична доповідь [Текст] / О. М. Алимов, В. В. Микитенко, Ю. Б. Голляк та ін. – НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – К.: Вид-во ДУ «ІЕПСР НАН України», 2011. – 74 с.
3. Микитенко В. В. Технології управління стратегічним потенціалом розвитку України / В. В. Микитенко, О. М. Алимов // Електронний фаховий журнал ДУ ІЕП НАНУ, Національне господарство України: теорія та практика управління, Електронне наукове фахове видання 2011. – № 1 (1). Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Alimov_Mikitenko.pdf
4. Електронний ресурс Держаного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
5. Ладонько Л. С. Методологічні засади побудови механізму управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості України системно-універсального типу [Текст] / Л. С. Ладонько // Економіка Криму: науково-практичний журнал Академії економічних наук України. – Сімферополь, Вид-во ТНУ ім. В. Вернадського МОН України та Академії економічних наук України, 2013. - № 4 (45). – С. 53 – 60.

**ЛАДОНЬКО Л. С. ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ
УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ПРОМЫШЛЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА
ПРОИЗВОДСТВЕННО - ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ**

В статье осуществлена оценка результатов экономической деятельности предприятий реального сектора экономики . Установлены основные причины и последствия низкой инновационно - инвестиционной активности производственно - экономических систем украинской экономики. Представлены предложения по наращиванию масштабов развитости промышленного потенциала для генерирования признаков надежности функционирования национальной экономической системы .

Ключевые слова: оценка результативности, промышленный потенциал, производственно -экономическая система.

**LADONKO L. S. EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF
MANAGEMENT DEVELOPMENT POTENTIAL INDUSTRIAL
INDUSTRIAL AND ECONOMIC SYSTEMS**

The article presents the evaluation results of the economic activity of the enterprises of the real sector of the economy. The basic causes and effects of low innovation and investment activity of industrial and economic systems Ukrainian economy. Posted proposals for increase of the scale of development of industrial potential for generating signs reliability of the national economic system .

Keywords: evaluation of the impact of industrial capacity, industrial and economic system.